

**ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΑΘΗΝΩΝ**
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΝΑ ΚΑΛΑΡΑ
ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ: 1340200400137
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 6975901781
ΕΞΑΜΗΝΟ ΦΟΙΤΗΣΗΣ: 8ο
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΈΤΟΣ: 2007-2008

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
<u>I.ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ</u>	2
<u>II.ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ</u>	4
<u>1.ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ</u>	4
<u>2.Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ</u>	5
<u>III.Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ</u>	8
<u>A.ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ</u>	8
<u>1.ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΖΩΗ</u>	9
<u>2.ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ</u>	10
<u>B.ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ</u>	13
<u>Γ. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ</u>	16
<u>1. ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</u>	16
<u>2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</u>	16
<u>Δ. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ</u>	17
<u>Ε. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ</u>	17
<u>IV.ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ</u>	18
<u>V.ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ</u>	21
<u>A. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ</u>	21
<u>B. Η ΑΠΕΙΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ</u>	23
<u>Γ. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΠΕΙΛΗ</u>	23
<u>Δ. ΚΑΜΕΡΕΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ</u>	26
<u>VI. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΕΣ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ</u>	30
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	32
<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ SUMMARY</u>	34
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	35
<u>ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ</u>	37

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων ή ελευθεριών είναι ιστορικό επίτευγμα των τριών ιδίως τελευταίων αιώνων. Κατά την αρχαιότητα το άτομο δε μπορούσε να διανοηθεί τον εαυτό του εκτός της πόλης του. Η ευημερία της πόλης κράτους συνεπαγόταν την ευημερία του και η ευημερία του συνόλου μπορούσε να επιφέρει την ευημερία των μερών. Αυτή η ιδέα ήταν τόσο διαδεδομένη με αποτέλεσμα να τη συναντούμε στα έργα όλων σχεδόν των μεγάλων Αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων όπως για παράδειγμα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη. Έτσι παρά τις διαφοροποιήσεις και τις καινοτομίες που προσπάθησαν να επιφέρουν ,όντας γαλουχημένοι μ' αυτή την ιδέα δεν μπόρεσαν να απομακρυνθούν από αυτό το ιστορικό μοντέλο οργάνωσης της πολιτείας.

Κατά τα νεότερα χρόνια εν αντιθέσει με την αρχαιότητα, το κράτος θεωρήθηκε ως πηγή διακινδύνευσης των δικαιωμάτων των πολιτών του. Κάτω ,λοιπόν, από τις διδαχές ιδιαίτερα του διαφωτισμού και της νέας τάξης πραγμάτων κατά την οποία ο αστικός πληθυσμός αποκτούσε δύναμη και διαφαινόταν ο σημαίνων ρόλος που θα έπαιζε στα ιστορικά πράγματα καθώς και η αυγή ενός νέου πολιτικού συστήματος, του καπιταλιστικού, οι αστοί πολίτες άρχισαν να απαιτούν από τα κράτη την προστασία κάποιων θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Σ' αυτό το διάστημα πλήθος κειμένων προστατευτικών των συνταγματικών δικαιωμάτων έχουν θεσπιστεί παγκοσμίως. Αρχής γενομένης της Magna Charta του 1215, κατά το 17^ο αιώνα θεσπίστηκαν κάποια πολύ σημαντικά νομικά κείμενα όπως τα Petition of Rights του 1629, Habeas corpus act του 1679 ,Bill of rights του 1689. Η αμερικανική επανάσταση έδωσε νέα ώθηση στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων ενώ με τη γαλλική επανάσταση του 1789 έκανε την εμφάνισή

της η ευρέως γνωστή "Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη".

Η κατοχύρωση συνεχίστηκε κι επεκτάθηκε κατά το 19^ο και ιδιαίτερα κατά τον 20^ο αιώνα κυρίως μετά τις τραγικές μνήμες των δύο παγκόσμιων πολέμων κατά τους οποίους έγιναν κατάφωρες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και την ήττα των φασιστικών και ναζιστικών δικτατορικών καθεστώτων. Μάλιστα κατά την περίοδο αυτή υπήρξε και μια καινοτομία: ενώ ως εκείνη τη στιγμή η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων επαφιόταν στην πρωτοβουλία του εκάστοτε κράτους και ήταν εσωτερική του υπόθεση σιγά σιγά μετατράπηκε σε διεθνή. Έτσι το 1948 ψηφίζεται από τη Γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών η "Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων" ενώ το 1950 τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης συνάπτουν την "Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Στην Ελλάδα ,όλα τα Συντάγματα που ίσχυσαν κατά καιρούς από το 1822 περιείχαν διατάξεις προστατευτικές των ατομικών δικαιωμάτων. Η καινοτομία που έφερε το Σύνταγμα του 1975 ήταν το άρθρο 25 παρ.1 που ορίζει ότι "τα δικαιώματα του ανθρώπου ,ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου, τελούν υπό την εγγύηση του κράτους". Ευρισκόμενα στο κείμενο του Συντάγματος έχουν αυξημένη τυπική ισχύ και θέτουν τα νομικά πλαίσια εντός των οποίων οφείλουν να κινούνται όλα τα όργανα του κράτους σε ό,τι αφορά ιδίως τις σχέσεις τους με τους πολίτες. Ωστόσο με την αναθεώρηση του 2001 το άρθρο 25 παρ. 1 έγινε πιο λεπτομερές επιτάσσοντας τα δικαιώματα αυτά να γίνονται σεβαστά όχι μόνο από τα κρατικά όργανα αλλά και από τους ιδιώτες: 25 παρ.1 εδάφιο 3"τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν".

II. ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

1. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Με τους όρους “ιδιωτική ζωή” ή “ιδιωτικός βίος” αποδίδονται οι όροι *privacy* (του αγγλικού και αμερικανικού δικαίου), *Privatleben* (του γερμανικού δικαίου), *vie privée* (του γαλλικού δικαίου)

Η ορολογία αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερη ασάφεια τόσο κατά την απόδοσή της από τη μια γλώσσα στην άλλη όσο και κατά τη χρήση της από τη νομολογία και θεωρία.

Ο Hubmann διακρίνει δύο συνιστώσες του *Privatleben* : **τη σφαίρα του απορρήτου υπό στενή έννοια** και **τη σφαίρα του απορρήτου υπό ευρεία έννοια**. Η σφαίρα του απορρήτου υπό στενή έννοια οριοθετεί το αντίστοιχο δικαίωμα , το οποίο αποτελεί έκφανση του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας και σκοπεί στη διαφύλαξη του απορρήτου του μέρους εκείνου της προσωπικής ζωής που μόνο το ίδιο το άτομο ή πρόσωπα του πολύ στενού του περιβάλλοντος δικαιούνται να προσπελάσουν όπως π.χ. το περιεχόμενο εμπιστευτικών επιστολών και άλλων απόλυτα προσωπικής φύσης απορρητών. Υπό ευρεία έννοια, το δικαίωμα απορρήτου αναφέρεται στην ιδιωτική ζωή του ατόμου νοούμενη κατά κυριολεξία , με άλλα λόγια στο λειτουργικό χώρο του ιδιωτικού βίου, όπως αυτός διαμορφώνεται μέσα στο πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων και βιωμάτων του ανθρώπου.

Ο Hubmann ορίζει τον ιδιωτικό βίο ως “την περιοχή της ηρεμίας και της απομόνωσης ,όπου το άτομο θωρακίζεται από την περιέργεια των συνανθρώπων του και όπου μπορεί να διαμορφώνει τη ζωή του κατά τις επιθυμίες του”. Ο Σπινέλλης όμως σχολιάζοντας τον ορισμό αυτό παρατηρεί ότι “ αναφέρεται εξ υπαρχής στην προστασία μόνο από την περιέργεια των άλλων ανθρώπων όχι όμως και από το δημόσιο ουσιαστικό

συμφέρον και ότι κατ' αυτόν θα πρέπει να δεχτούμε ότι όπου υφίσταται δημόσιο συμφέρον δεν υφίσταται ο ιδιωτικός βίος ούτε εννοιολογικώς.

Πράγματι στο γενικό ορισμό του Hubmann δε φαίνεται να προβλέπεται κάποια ιδιαίτερη προστασία εναντίον των εισβολών στο ιδιωτικό απόρρητο που προέρχονται από ενέργειες της κρατικής εξουσίας. Ίσως όμως να αναφέρεται με λανθάνοντα τρόπο σ' αυτό και να θεωρεί ότι και τα κρατικά όργανα οφείλουν να μην παραβιάζουν την ιδιωτική ζωή. **Άλλωστε είναι χαρακτηριστικό των περισσότερων ορισμών της γερμανικής θεωρίας αλλά και της διεθνούς βιβλιογραφίας το ότι δε γίνεται ρητή μνεία εναντίον ποιων προστατεύεται ο φορέας του δικαιώματος¹.**

2. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Πριν το σύνταγμα του 1975 η συνταγματική θεωρία παρέμενε προσκολλημένη στην ερμηνεία της έννοιας "οικιακό άσυλο". Αντίθετα η ελληνική ποινική και αστική θεωρία συνέβαλε κατά πολύ πριν τη θέση σε ισχύ του οικείου συντάγματος και εξακολουθεί να συμβάλλει στην οριοθέτηση της του ιδιωτικού (βίου)

Κατά τον Κ. Σούρλα, "απόρρητον ως στοιχείον της προσωπικότητος είναι παν ό,τι αναφερόμενον εις την προσωπικήν ατομικότητα εκάστου δεν είναι κατά τας κρατούσας εν τη κοινωνία αντιλήψεις προωρισμένον δια δημόσιαν εμφάνισιν ή διά χρησιμοποίησιν παρ' άλλου. Εξαιρέσει της περιπτώσεως απορρήτου αναφερομένου εις την οικονομικήν ατομικότητα ,κατά τα άλλα το απόρρητον αναφέρεται εις την ιδιωτικήν ζωήν" . Έτσι κατά τον Σούρλα ο ιδιωτικός βίος προσδιορίζεται κατά το αντικειμενικό κριτήριο, δηλαδή κατά τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις, έχει ως συνιστώσες την προσωπική υπόσταση την υγεία και τις οικογενειακές

---

¹ Βλ. Κώστας Μαυριάς, Το Συνταγματικό Δικαίωμα Ιδιωτικού Βίου, σελ. 61-63

σχέσεις κατά το περιεχόμενο ενώ δεν περιλαμβάνεται η οικονομική ατομικότητα.

Αλλά και κατά τον Σπινέλλη, ο ιδιωτικός βίος πρέπει να ορίζεται αντικειμενικά ('ιδιωτική σφαίρα είναι κατά την ορθότερη γνώμη όλα τα γεγονότα που αφορούν το συγκεκριμένο άτομο και όχι τη δημοσιότητα, τα οποία ο ενδιαφερόμενος έχει εύλογο συμφέρον να μείνουν μακριά από αυτήν. Συνιστώσες δε κατ' αυτόν του ιδιωτικού είναι 'γεγονότα που αφορούν τη σεξουαλική ή την οικογενειακή σφαίρα ,ατυχήματα και αρρώστιες ,σωματική διάπλαση, πεπιοθήσεις ,συνήθειες κλπ.').

Ο Ι. Καρακατσάνης από την άλλη κάνει μια ενδεικτική απαρίθμηση των στοιχείων της σφαίρας του απορρήτου ενώ η Σκορίνη – Παπαρηγοπούλου προτείνει από μέρους της ,έναν ορισμό του ιδιωτικού βίου που τονίζεται το στοιχείο που η αμερικανική θεωρία αποκαλεί έλεγχο ή εξουσία :'Ιδιωτική ζωή σημαίνει το δικαίωμα να διαμορφώνει ο καθένας τη ζωή του κατά τις πεπιοθήσεις του, ανώνυμα και ανενόχλητα από ξένες παρεμβάσεις. Το δικαίωμα αυτό του παρέχει την εξουσία να απαγορεύει σε τρίτους να παραβιάζουν τον προσωπικό, ατομικό του χώρο και την ανωνυμία του, απαγόρευση που περιλαμβάνει γεγονότα της ζωής του τόσο του παρελθόντος όσο και του παρόντος'.

Επηρεασμένος από τη γερμανική θεωρία των σφαιρών φαίνεται ο ορισμός που δίνει ο Κρίππας :'..δυνάμεθα να ορίσωμεν τον ιδιωτικόν βίον ,ως τον αφορώντα εις εκδηλώσεις , αίτινες είτε παραμένουν απόρρητοι, είτε περιέρχονται εις γνώσιν στενού κύκλου προσώπων, τον δε δημόσιον βίον ως τον αφορώντα εις εκδηλώσεις περιερχομένας εις γνώσιν ευρυτάτου κύκλου προσώπων ,ασχέτως διά ποίου τρόπου (τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόρασις, κινηματογράφος...), υπό τον ανωτέρω εννοείται περιορισμόν ότι η εν προκειμένω κρίσις ως υποκειμενική είναι παρακινδυνευμένη'.

Η Ελληνική θεωρία ,αστική και ποινική, επιχείρησε λοιπόν και επιχειρεί να δώσει έναν ελαστικό ορισμό του ιδιωτικού βίου ,συλλαμβάνοντας ορθά το απρόσφορο μιας αποκλειστικά αναλυτικής απαρίθμησης ή συνθετικής διατύπωσης των συνιστωσών του².

---

² Βλ. Κώστας Μαυριάς, ό.π. σελ. 158-160

III. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

A. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

Σύνταγμα

άρθρο 9

1. Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως νόμος ορίζει και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.

2. Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 9^A

Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί όπως νόμος ορίζει.

ΕΣΔΑ

άρθρο 8

1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημόσιας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημόσιαν ασφάλειαν, την

οικονομικήν ευημερίαν της χώρας , την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων , την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής , ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

Ένα από τα σημαντικότερα ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες είναι αυτό της ιδιωτικής ζωής που κατοχυρώνεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 9 του Συντάγματος, στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ καθώς και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά το άρθρο 9 παρ.1 εδ.2 του Συντάγματος "η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστος". Η νέα αυτή συνταγματική διάταξη καλύπτει όλες τις πλευρές της ιδιωτικής σφαίρας, εκτός από το άσυλο της κατοικίας και την ελευθερία της επικοινωνίας αφενός και την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης αφετέρου, που κατοχυρώνονται από ειδικές διατάξεις. Η προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής είναι ευρύτερη από το άσυλο της κατοικίας γιατί δεν περιορίζεται στην είσοδο στην κατοικία, αλλά μπορεί να παραβιαστεί και με άλλες επεμβάσεις στην ιδιωτική σφαίρα, όπως την οπτικοακουστική κατασκόπευση(που έχουν γίνει ήδη πραγματικότητα – μία χτυπητή περίπτωση ήταν στην Αμερική η υπόθεση Watergate – πριν από το 1984 όπου τα είχε τοποθετήσει ο Άγγλος συγγραφέας G. Orwell με το μυθιστότημά του) ή τη δημιουργία τέτοιων θορύβων (όπως θόρυβοι αεροπλάνων) ώστε να επηρεάζεται σημαντικά η ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή , ή ακόμα και την απαίτηση παροχής πληροφοριών που αφορούν αδικαιολόγητα την ιδιωτική σφαίρα.

1. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΖΩΗ

Η **ιδιωτική ζωή** αντιπαρατάσσεται στη **δημόσια**. Καταβλήθηκε προσπάθεια να λυθεί το πρόβλημα της εξεύρεσης ενός σταθερού κριτηρίου για την εν λόγω διάκριση με την εστίαση στο ερώτημα , αν υπάρχουν και ποιες

δραστηριότητες που από τη φύση τους ή τα αποτελέσματά τους φέρουν δημόσιο ή ιδιωτικό χαρακτήρα. Έτσι η πολιτική, συνδικαλιστική και γενικά η δραστηριότητα που ενέχει το στοιχείο της δημοσιότητας θεωρείται ότι ανήκει στο δημόσιο βίο, ενώ η οικογενειακή ζωή, οι διακοπές, η ψυχαγωγία καταλέγονται στον κύκλο της ιδιωτικής δράσης. Τα όρια ωστόσο ανάμεσα σ' αυτές τις κατηγορίες δεν είναι πάντοτε σαφή καθώς συχνά συμπλέκεται η δημόσια με την ιδιωτική δράση³. Ο Δαγτόγλου κάνει ένα περιεκτικό διαχωρισμό των δύο εννοιών ορίζοντας τη δημόσια ζωή ως την κοινωνική ή επαγγελματική ζωή στον βαθμό που συμπεριλαμβάνει τις σχέσεις του ατόμου με ανοιχτό κατ' αρχήν κύκλο προσώπων ή αποσκοπεί να επηρεάσει τα "κοινά" ή "δημόσια πράγματα"(κυρίως ανάμιξη στην πολιτική , αλλά και δραστηριότητα στο χώρο των θεαμάτων ή της δημόσιας εκτελέσεως ή εκθέσεως έργων τέχνης ή επιστήμης)

2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Ως ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 9 παρ.1 Συντ. θα μπορούσε να θεωρηθεί μια γενικά παραδεκτή σύμφωνα με τις επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις, "σφαίρα του απορρήτου" του ατόμου, όπως π.χ. η ερωτική του ζωή , σωματικά ελαττώματα ή προβλήματα της υγείας του ,ενδοοικογενειακές έριδες κ.λ.π. Η έκταση της παραπάνω σφαίρας είναι δυνατό να διευρυνθεί ή μειωθεί κατά περίπτωση , ανάλογα με τη βούληση του ίδιου του ενδιαφερόμενου (Α.Π. 854/2002) , υπό την προϋπόθεση ότι έτσι δεν προσβάλλονται άλλα συνταγματικά προστατευόμενα αγαθά ή δικαιώματα τρίτων)⁴ .

Η ιδιωτική ζωή εμφανίζει ιδιαίτερες δυσκολίες προσδιορισμού. Ο συντακτικός νομοθέτης δε δίνει ασφαλώς τον ορισμό της ιδιωτικής ζωής.

---

³ βλ. Κώστας Μαυριάς, ό.π. σελ. 101

⁴ Βλ. Κώστας Χρυσόγονος, Ατομικά Και Κοινωνικά Δικαιώματα, σελ. 251

Όμως ο εννοιολογικός προσδιορισμός της εν λόγω έννοιας έχει μεγάλη σημασία λόγω και της ιδιαίτερης συνταγματικής της προστασίας. Από τον καθορισμό της ιδιωτικής ζωής εξαρτάται ποιες εκφάνσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας προστατεύονται και ποιες όχι. Ο Α. Δημητρόπουλος προτείνει τον εξής ορισμό: "Ιδιωτική ζωή είναι εκείνη που διάγει ο άνθρωπος με στενό κύκλο προσώπων (corpus) και αφορά τα πρόσωπα αυτά (ιδιωτικές υποθέσεις, animus)⁵ , θεωρώντας παράλληλα ότι η αναφορά του συγκεκριμένου άρθρου στη ζωή μάς παραπέμπει κυρίως στην κοινωνική ζωή του ατόμου και όχι τόσο στη βιολογική διάστασή της.

Ωστόσο γεννάται το κεφαλαιώδες ερώτημα ποιες τελικά πράξεις περιλαμβάνονται στον ορισμό της ιδιωτικής ζωής: στην ιδιωτική ζωή περιλαμβάνονται και οι παράνομες ενέργειες ή μόνο οι νόμιμες?

Η αρχή της νομιμότητας αποτελεί θεμελιώδη, κεντρική συνταγματική αρχή της συνολικής έννομης τάξης. Από αυτό συνάγεται ότι η νομική έννοια των προστατευόμενων αγαθών αναγκαία είναι νόμιμη και έτσι δεν είναι δυνατό ο κατά το δίκαιο εννοιολογικός προσδιορισμός να περιλαμβάνει και παράνομα εννοιολογικά στοιχεία.

Επομένως και στη συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να δεχτούμε ότι η συνταγματική προστασία του ιδιωτικού βίου δεν παρέχει άσυλο στην παρανομία⁶ . Δεν υπάρχει παράνομη ιδιωτική ζωή που να προστατεύεται. Έτσι η εν κρυπτώ τέλεση ενός εγκλήματος δεν αποτελεί ιδιωτική ζωή. Η παράνομη ιδιωτική ζωή δεν είναι καν ιδιωτική ζωή με τη νομική έννοια του όρου και δεν υπάγεται στο προστατευτικό περιεχόμενο του άρθρου 9^ο Συντ. Η μαγνητοσκόπηση εγκληματικών πράξεων δε συνιστά παραβίαση της ιδιωτικής ζωής ακριβώς διότι η τέλεση των πράξεων αυτών δε μπορεί να συμπεριληφθεί στο προστατευτικό περιεχόμενο του συνταγματικά κατοχυρωμένου εννόμου αγαθού. Το κριτήριο της νομιμότητας έχει μεγάλη

---

⁵ Βλ. Α. Γ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου Τόμος Γ', τεύχος IV και επόμενα, σελ. 27

⁶ Βλ. Α. Γ. Δημητρόπουλος, όπ.παρ., σελ. 31

σημασία ενόψει της εφαρμογής του άρθρου 19 παρ. 3 Σ και της απαγόρευσης των λεγόμενων παράνομων αποδεικτικών μέσων. Επομένως αν δεχτούμε ότι στην ιδιωτική ζωή περιλαμβάνονται πράξεις παράνομες, τότε δεν είναι δυνατή η χρησιμοποίηση των αποδεικτικών αυτών μέσων. Αντίθετα, στην περίπτωση που δεν περιλαμβάνονται οι παράνομες πράξεις, τότε είναι δυνατή η χρησιμοποίησή τους διότι δεν έχουν ληφθεί κατά παράβαση των άρθρων αυτών.

Η διακήρυξη⁷ του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής σημαίνει ότι στη ζωή του καθενός υπάρχει ένας πυρήνας στον οποίο κυριαρχεί αυτός μόνος και στον οποίο δε μπορεί να διεισδύσει το κράτος. Απαγορεύεται ,λοιπόν, κάθε δημοσιοποίηση της ζωής του δίχως να το επιθυμεί καθώς και κάθε κρατική επέμβαση που αποσκοπεί ιδιαίτερα να επιφέρει τις εξής ιδίως καταστάσεις:

A. αναγκαστική συμβίωση ή συστέγαση εκτός από τις περιπτώσεις της νόμιμης προσωρινής κράτησης και του ποινικού κολασμού

B. αναγκαστική διαμόρφωση της ιδιωτικής ζωής

Γ. οπτική ή ακουστική παρακολούθηση ή καταγραφή με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο της ιδιωτικής ζωής (εκτός βέβαια στο πλαίσιο της διερεύνησης , αποκάλυψης και δίωξης σοβαρών εγκλημάτων)

Δ. υποχρέωση του ατόμου να αποκαλύπτει στοιχεία της ιδιωτικής του ζωής (εκτός από το πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας)

E. χρήση μεθόδου ή συσκευών που εκβιάζουν την αποκάλυψη ,παρά τη θέληση του ατόμου ,στοιχείων της ιδιωτικής του ζωής.

Επίσης η αναθεώρηση του 2001 προσέθεσε το άρθρο 9^A που προστατεύει τα προσωπικά δεδομένα και κατοχυρώνει την πληροφορική αυτοδιάθεση.

---

⁷ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', σελ.390, 391

B. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

Η οικογενειακή ζωή, η ζωή στο πλαίσιο της οικογένειας, διακρίνεται και από την ατομική και από τη δημόσια. Η οικογένεια θεωρείται από το Σύνταγμα ως "θεμέλιο συντηρήσεως και προαγωγής του έθνους" στο άρθρο 21 παρ.1 και τη θέτει υπό την προστασία του κράτους. Αυτοτελής είναι η συνταγματική πρόβλεψη για το γάμο, τη μητρότητα και την παιδική ηλικία που τελούν κατά τη ρητή συνταγματική προσταγή υπό την προστασία του κράτους.

Η οικογένεια ή ο οικογενειακός χώρος είναι μια βιοτική περιοχή στην οποία ο άνθρωπος δαπανά το μεγαλύτερο ίσως μέρος της ζωής του⁸. Μεγάλο ενδιαφέρον και περιθώρια εφαρμογής εμφανίζει η ενέργεια των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πεδίο των οικογενειακών σχέσεων. Αν και οι οικογενειακές σχέσεις δεν είναι α priori αντιθετικές αλλά σχέσεις παράλληλες, παρ' όλα αυτά εμφανίζονται και εδώ ουκ ολίγες αντιθέσεις και συγκρούσεις. Το πρόβλημα τίθεται κυρίως ως ζήτημα περιορισμού της πατρικής ή συζυγικής εξουσίας και προστασίας της συζύγου και των τέκνων. Οι συγκρούσεις και οι παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων στον οικογενειακό χώρο, όπως αυτό της ισότητας ανδρών και γυναικών, εμφανίζονται κυρίως σε δύο επίπεδα σχέσεων: στις σχέσεις των συζύγων και στις σχέσεις γονέων και τέκνων. Έτσι επιχειρείται μια αναμόρφωση του θεσμού της οικογένειας με βάση τις συνταγματικές αρχές η οποία βέβαια συνοδεύεται από τη γενικότερη εξέλιξη της κοινωνικοπολιτικής ζωής. Οι σχέσεις μεταξύ των συζύγων θα πρέπει να διαπλαστούν με βάση την αρχή της ισότητας πράγμα το οποίο δε σημαίνει μόνο την άρση των υπέρ του συζύγου – αρχηγού της οικογένειας υφιστάμενων ρυθμίσεων αλλά και εκείνων των ρυθμίσεων που βαρύνουν τον σύζυγο εμπνεόμενες από το πνεύμα της ευνοϊκής μεταχείρισης του ασθενούς φύλου. Επίσης θεμελιώδεις

---

⁸ Βλ. Α.Γ. Δημητρόπουλος, ό.π. σελ 37

είναι και το ζήτημα της ατομικής ελευθερίας μετά την είσοδο του ατόμου στην οικογένεια καθώς και της θρησκευτικής ελευθερίας (για παράδειγμα δε συνιστά ισχυρό κλονισμό της συζυγικής σχέσης το γεγονός ότι ένας εκ των συζύγων άλλαξε δόγμα και έγινε μάρτυς του Ιεχωβά, αποφ. 174/1972 Πρωτ. Βέροιας, ΝοΒ τ.20)

Η οικογένεια⁹ αποτελείται από τους συζύγους ή τους συντρόφους ,αν πρόκειται για άγαμη συμβίωση, και τα τέκνα, φυσικά και υιοθετημένα ,έστω κι αν δε συζούν στην ίδια κατοικία. Αλλά και οι σύζυγοι μόνοι τους αποτελούν ήδη οικογένεια και έχουν οικογενειακή ζωή προστατευόμενη από το κράτος. Στην ευρύτερη οικογένεια ανήκουν και οι γονείς των συζύγων έστω κι αν δε συζούν μ' αυτούς. Η διάλυση δε του γάμου διαλύει την οικογένεια μεταξύ των συζύγων ,αλλά όχι μεταξύ αυτών και των κοινών παιδιών τους. Σ' αυτό το συνεχιζόμενο δεσμό στηρίζεται συνταγματικά η αξίωση επαφής των γονέων με τα παιδιά τους και μετά τη λύση του γάμου.

Μάλιστα αν και ο γάμος αποτελεί τη βάση της μεγάλης πλειοψηφίας των οικογενειών και προστατεύεται ρητώς από το Σύνταγμα, δεν αποτελεί προϋπόθεση για τη συνταγματική έννοια και προστασία της οικογένειας και της οικογενειακής ζωής. Αυτό προκύπτει αφενός από το άρθρο 9 παρ.1 εδ.2 δε διακρίνει και αφετέρου από το γεγονός ότι το άρθρο 21 παρ.1 δεν ταυτίζει οικογένεια και γάμο (όπως ούτε και γάμο και μητρότητα), αλλά θέτει υπό την προστασία του κράτους όχι μόνο τη γάμο αλλά και την οικογένεια ή τη μητρότητα καθ' εαυτήν. Ενώ όμως η ύπαρξη γάμου αποδεικνύει δίχως άλλο την ύπαρξη οικογένειας , είναι αναγκαία η συνδρομή και άλλων στοιχείων αποδεικτικών , όπως η φυσική συγγένεια ή η συμβίωση και η αμοιβαία διατροφή όπου δεν υπάρχει γάμος αλλά "φυσική οικογένεια" (famille naturelle). Άρα είτε η συγκεκριμένη οικογένεια βασίζεται σε γάμο είτε όχι, η οικογενειακή ζωή είναι απαραβίαστη¹⁰.

---

⁹ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, ό.π. σελ. 392 κε

¹⁰ Βλ. και απόφαση ΔΕΚ 0117/2001 για αποκλεισμό τρανσεξουαλικού συντρόφου από το πλεονέκτημα συντάξεως χηρείας και παραβίαση της οικογενειακής ζωής.

Η διακήρυξη του απαραβίαστου της οικογενειακής ζωής σημαίνει ότι ο καθένας μπορεί, έχει το ατομικό δικαίωμα, να δημιουργήσει οικογένεια και να διαμορφώσει ανενόχλητα τη ζωή του στο πλαίσιο της (ΣΤΕ 856/2002). Ακόμη σημαίνει ότι κατοχυρώνεται η ύπαρξη και λειτουργία της οικογένειας ως κοινωνικού θεσμού. Έτσι απαγορεύεται κάθε κρατική επέμβαση (έστω και με τυπικό νόμο) που αποσκοπεί ή επιφέρει τις εξής ιδίως ασυμβίβαστες με το απαραβίαστο της οικογενειακής ζωής συνέπειες:

- A. Απαγόρευση ή άμεσο περιορισμό ίδρυσης έγγαμης ή άγαμης οικογένειας εκτός από την περίπτωση των κωλυμάτων του γάμου¹¹
- B. Απαγόρευση ή παρεμπόδιση της συμβίωσης
- Γ. Αντικατάσταση της γονικής μέριμνας με κρατική μέριμνα
- Δ. Επιβολή υποχρέωσης σε μέλη της οικογένειας που αντίκειται στη στοιχειώδη οικογενειακή αλληλεγγύη

Ο ιδιωτικός και ο οικογενειακός βίος συνδέονται στενά με την κατ' άρθρο 5 παρ.1 συντ. προστασία της προσωπικότητας, αφού στην τελευταία περιλαμβάνεται η ελευθερία να παρουσιάζεται κάποιος στους άλλους όπως θέλει καθώς και η σεξουαλική ελευθερία. Έτσι π.χ. κρίθηκε ότι η διάδοση πληροφοριών σχετικών με την ερωτική ζωή ατομικά προσδιοριζόμενων προσώπων δε μπορεί σε καμιά περίπτωση να αποτελέσει περιεχόμενο του δικαιώματος πληροφόρησης ή της ελευθερίας της έκφρασης (ΣΤΕ 3545/2002, ΝοΒ 2003, 348)

---

¹¹ ΣΤΕ(ΟΛΟΜ) 867/1988, η εξάρτηση της σύναψης γάμου από προηγούμενη ειδική άδεια προϊστάμενης διοικητικής αρχής κρίθηκε ως αντισυνταγματική

Γ. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

1. ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο έχει καταρχήν αμυντική διάσταση. Η αμυντική ενέργεια του στρέφεται *erga omnes* και αυτή η *erga omnes* ενέργεια της αρχής του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής προκύπτει από το άρθρο 25 παρ. 1 εδ. Γ του Συντάγματος. Επομένως ο φορέας του δικαιώματος προστατεύεται όχι μόνο έναντι του κράτους αλλά και έναντι των ιδιωτών. Άλλωστε σήμερα ο κίνδυνος παρακολούθησης και κατασκόπευσης της ιδιωτικής ζωής από τους ιδιώτες είναι πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο κίνδυνο που προέρχεται από την κρατική εξουσία. Και αυτό οφείλεται κυρίως από τη μια μεριά στη δημοκρατικοποίηση του κράτους και από την άλλη στην διάδοση της σύγχρονης τεχνολογίας που παρέχει εύκολα και πρόσφορα μέσα για την παρακολούθηση προσιτά στον καθένα.

2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή έχει προστατευτική διάσταση. Ως προστατευτικό δικαίωμα στρέφεται προς το κράτος και εμπεριέχει αξίωση προστασίας, παροχής δηλαδή βοήθειας προς απόκρουση οποιασδήποτε απειλής που προέρχεται από την ιδιωτική εξουσία. Έτσι στο προστατευτικό δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής αντιστοιχεί η προστατευτική υποχρέωση του κράτους. Όχι μόνο δεν πρέπει το ίδιο το κράτος να παραβιάζει το δικαίωμα αυτό αλλά θα πρέπει να φροντίζει για το απαραβίαστο, να προστατεύει το δικαίωμα αυτό στην ιδιωτική, ατομική και οικογενειακή ζωή από απειλές άλλων. Ωστόσο σωστά επισημαίνεται από τη θεωρία ότι η ιδιωτική ζωή δεν

προστατεύεται μόνο έναντι του κράτους αλλά αναπτύσσει άμεση τριτενέργεια και υποχρεώνει το νομοθέτη να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία του ατόμου από τους κινδύνους που απειλούν σήμερα το απόρρητο του ιδιωτικού βίου μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών , αδιάφορο ποιος είναι ο χρήστης αυτών¹².

Δ. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Φορείς του δικαιώματος είναι μόνο φυσικά πρόσωπα όπως προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση της διατάξεως: '...η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου..'. Νομικά πρόσωπα δεν έχουν άλλωστε ιδιωτική και πόσο μάλλον οικογενειακή ζωή.

Επίσης όλα ανεξαιρέτως τα πρόσωπα απολαμβάνουν του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, όχι επομένως μόνο οι Έλληνες πολίτες, αλλά και οι αλλοδαποί και οι ανιθαγενείς.

Ε. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Το άρθρο 9 Συντ. δεν προβλέπει κανέναν περιορισμό του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, παρά μόνο για το άσυλο της κατοικίας που θα αναφερθούμε παρακάτω σ' αυτό. Αντίθετα το άρθρο 19 Συντ. που διακηρύσσει όχι απλά το απαραβίαστο, αλλά το απολύτως απαραβίαστο του απορρήτου της επικοινωνίας προβλέπει περιορισμούς υπέρ της δικαστικής αρχής.

Η ισχύς και των δύο διατάξεων ωστόσο μπορεί να ανασταλεί εν όλω ή εν μέρει στο πλαίσιο του άρθρου 48 του Συντάγματος¹³.

---

¹² Βλ. Κώστας Μαυριάς, ό.π. σελ 196

¹³ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, ό.π. σελ 397

IV. ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Στο πλαίσιο της ρύθμισης του άρθρου 9 Συντ. θα επιχειρήσουμε μια σύντομη αναφορά στο άσυλο της κατοικίας που αποτελεί ένα μέρος της ιδιωτικής σφαιράς. Η προστασία του ασύλου της κατοικίας αντιμετωπίζεται παραδοσιακά ως "συνέπεια ή συμπλήρωμα της προσωπικής ελευθερίας"¹⁴("το σπίτι μου είναι το φρούριό μου" κατά την παραδοσιακή αγγλοσαξωνική αντίληψη).

Η έννοια της κατοικίας στο άρθρο 9 παρ.1 εδ.α παραπέμπει στο πραγματικό γεγονός της ύπαρξης ενός περικλειστού χώρου στον οποίο δεν είναι δυνατή η είσοδος στον καθένα, παρά μόνο με τη συναίνεση του διαμένοντος σε αυτόν¹⁵. Είναι δε εξάλλου αδιάφορη η νομική σχέση με την οποία διαμένει ή και απλώς παραμένει ο τελευταίος στον συγκεκριμένο χώρο¹⁶(ιδιοκτήτης, ενοικιαστής, απλός ένοικος, υπάλληλος, φιλοξενούμενος..), όπως και το είδος και η χρήση του χώρου. Δεν είναι λοιπόν απαραίτητο να πρόκειται καν για οικοδόμημα, αλλά μπορεί να είναι ένα περιφραγμένο οικόπεδο ή αυλή ,όπως επίσης και κινητό πράγμα(αυτοκίνητο, σκάφος, αεροσκάφος), αρκεί να συγκεντρώνει τα παραπάνω δύο χαρακτηριστικά: **περικλειστο** και **μη ελεύθερη είσοδος**. Επίσης φορείς του δικαιώματος δεν είναι μόνο οι Έλληνες πολίτες, αλλά και οι αλλοδαποί, όπως επίσης όχι μόνο αυτός στον οποίο ανήκει ο χώρος αλλά οι εν γένει ένοικοι. Υπό τις ίδιες προϋποθέσεις καλύπτονται από το άσυλο και οι επαγγελματικοί χώροι, ακόμη και τις ώρες εργασίας αν δεν είναι προσιτοί στον καθένα¹⁷. Έτσι είναι άσυλο το δικηγορικό γραφείο ή ιατρείο, εφόσον δέχονται πελάτες μόνο κατόπιν συνεννόησης, όχι όμως και το κουρείο γιατί εκεί προσέρχεται όποιος θέλει.

---

¹⁴ Βλ. Ν.Ν. Σαρίπολος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Γ' Τόμος

¹⁵ Βλ. Α. Μάνεσης, Ατομικές Ελευθερίες, σελ.223 κ.ε.

¹⁶ Βλ. γνμδ. ΕισΑΠ 15/1980, σε Π. Κατραλή, Γνωμοδοτήσεις Εισαγγελίας ΑΠ, 1994, σελ.480

¹⁷ Βλ. ΣτΕ ΠΕ 1381/1981, ΤοΣ1981 σελ.740

Δεν αποτελούν κατοικία τα δημόσια μέρη σύμφωνα με την έννοια του 9 παρ. 1 εδ. Α, όπου είναι ελεύθερη η πρόσβαση στο κοινό, όπως εστιατόρια, σινεμά κλπ. Και βέβαια τα κοινόχρηστα ή κοινά σε όλους πράγματα.

Το άσυλο δε μπορεί να νοηθεί ως καταφύγιο του ατόμου απόλυτα απαραβίαστο από την κρατική εξουσία, αφού κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με εξαίρεση του συγκεκριμένου χώρου από την αξίωση ισχύος της έννομης τάξης και ίσως από την ίδια την κρατική κυριαρχία. Επομένως η προστασία του ασύλου δε μπορεί παρά να είναι σχετική, τελεί δηλαδή υπό την επιφύλαξη του νόμου, ακόμη και πέρα από τις περιπτώσεις έρευνας του εδ. Γ του 9 παρ.1 Συντ. Ο νόμος αυτός όμως οφείλει να σέβεται τους περιορισμούς των περιορισμών των ατομικών δικαιωμάτων. Έτσι π.χ. κατά τη διάρκεια φορολογικού ελέγχου δε μπορεί να υποχρεωθεί ο καθ' ου να ανοίξει τον προσωπικό του υπολογιστή και να θέσει στη διάθεση των υπαλλήλων όλες τις πληροφορίες που βρίσκονται μέσα και μπορεί να είναι και άσχετες με το συγκεκριμένο ζήτημα. Η επιβολή μιας τέτοιας υποχρέωσης θα παραβίαζε την αρχή της αναλογικότητας, διότι υπερβαίνει το αναγκαίο για το σκοπό του ελέγχου μέτρο και πλήττει όχι μόνο το άσυλο της κατοικίας αλλά και τον ίδιο τον πυρήνα του δικαιώματος του ατόμου για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Εξάλλου δεν τίθεται καθόλου θέμα ασύλου όταν εντός της κατοικίας διαπράττεται εγκληματική ενέργεια και το θύμα καλεί σε βοήθεια, αφού τότε η είσοδος της δημόσιας δύναμης εντός της κατοικίας γίνεται κατόπιν πρόσκλησης ενός από τους ενοίκους της. Σε κάθε τέτοια περίπτωση πάντως η είσοδος της κρατικής αρχής θα δικαιολογούνταν και ως άμυνα υπέρ τρίτου που προβλέπει το άρθρο 22 ΠΚ. Επίσης έχουμε και ειδικότερες ρυθμίσεις σχετικά με την έρευνα σε κατοικία στο πλαίσιο της ποινικής δίκης.

Όσον αφορά τώρα το 9 παρ. 1 εδ. Γ Συντ. ,γίνεται δεκτό ότι στην πράξη αυτή αφορά μόνο τις ανακριτικές έρευνες, αυτές δηλαδή που αποβλέπουν

στη συλλογή αποδείξεων για κάποιο έγκλημα. Αντίθετα η προληπτική ανίχνευση χώρου για την αποτροπή εγκλήματος ή δυστυχήματος ενεργείται από μόνη την αστυνομική αρχή, αφού η απαίτηση παρουσίας δικαστικού λειτουργού δεν ισχύει στις περιπτώσεις διοικητικής αστυνόμευσης, διοικητικών επιθεωρήσεων και διοικητικών ερευνών¹⁸.

Συμπερασματικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι το άσυλο της κατοικίας δεν θεμελιώθηκε ως προστασία της ιδιοκτησίας ή άλλης εμπράγματος ή ενοχικής έννομης σχέσης, αλλά της προσωπικής ελευθερίας, όπως αυτή υλοποιείται στο συγκεκριμένο δικαίωμα.

---

¹⁸ Βλ. Κ.Χ. Χρυσόγονος, ό.π. σελ. 247-249

V. ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

Στη συγκεκριμένη ενότητα θα μιλήσουμε για κάποιους παραδοσιακούς κινδύνους, αλλά και κάποιους άλλους πιο σύγχρονους που απειλούν το χώρο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

A. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ

Μέχρι το τελευταίο τέταρτο του περασμένου αιώνα, ο ιδιωτικός βίος περιοριζόταν στα διάφορα εθνικά συστήματα δικαίου, στην έννοια του οικιακού κυρίως καταλύματος (*my home is my castle*), και η συνταγματική διάσταση της έννοιας αφορούσε μόνο την απαγόρευση προς τα όργανα της πολιτείας να εισέρχονται και να ερευνούν χωρίς δικαστικές εγγυήσεις. Όταν για πρώτη φορά πριν 100 περίπου χρόνια τέθηκε το ζήτημα της προστασίας του ιδιωτικού βίου έναντι της εισβολής του τύπου στο χώρο του ατομικού απορρήτου, τόσο η θεωρία όσο και η νομολογία των βιομηχανικών χωρών το αντιμετώπιζαν ως ένα ζήτημα του κοινού δικαίου, καλούμενες να προσδιορίσουν πότε, στη σύγκρουση απορρήτου και συμφέροντος πληροφόρησης του κοινού, έπρεπε να υπερισχύει το μεν και πότε το δε.

Δέσμιοι αυτής της λογικής, οι συνταγματικοί χάρτες, και ανάμεσά τους και οι δικοί μας, αντιλαμβάνονταν τη μεν ελευθερία του λόγου και του τύπου ως ατομικό δικαίωμα που στρέφεται τόσο έναντι του κρατικού όσο και του ιδιωτικού απορρήτου, αλλά που εξαντλεί το αμυντικό του περιεχόμενο (συνταγματικό) στις προερχόμενες από την κρατική εξουσία επιθέσεις, τον δε ιδιωτικό βίο, ως δικαίωμα οριοθετούμενο εννοιολογικά από το οικιακό κατάλυμα και το απόρρητο των ανταποκρίσεων, που επίσης προστατεύονται συνταγματικά μόνο εναντίον εισβολών της κρατικής εξουσίας.

Όμως, και όταν ο ιδιωτικός βίος αναγνωρίστηκε ως ατομικό δικαίωμα, η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου και του ιδιωτικού απορρήτου ποτέ δεν αντιμετωπίστηκε ως περίπτωση σύγκρουσης δύο συνταγματικών δικαιωμάτων, αλλά μετατέθηκε στο πεδίο σύγκρουσης δύο συμφερόντων: του **κοινωνικού αιτήματος πληροφόρησης του κοινού**, ως βασικής αρχής του φιλελεύθερου πολιτεύματος και του ατομικού αιτήματος **ιδιωτικού απορρήτου**¹⁹.

Το έννομο αγαθό, λοιπόν, του απορρήτου του ιδιωτικού βίου προσβάλλεται κάθε φορά που στοιχεία της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής κοινοποιούνται χωρίς τη συναίνεση του θιγόμενου προσώπου. Από την άλλη το κοινό έχει δικαίωμα πληροφόρησης, το οποίο δεν κατοχυρώνεται με ρητά στο Σύνταγμα, αλλά χωρίς το οποίο ο καθένας κοινός άνθρωπος δε μπορεί να ασκήσει εύκολα και υπεύθυνα το δικαίωμα **συμμετοχής στην κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου** που κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 5 παρ.1 του Συντάγματος ή το επίσης κατοχυρωμένο στο άρθρο 51 παρ. 3 **εκλογικό του δικαίωμα**²⁰.

Ωστόσο δε μπορεί να αντιμετωπιστεί το εν λόγω ζήτημα γενικά. Γιατί σε πολλές περιπτώσεις το θέμα δεν είναι μόνο αν στη συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στο δημόσιο συμφέρον ενημέρωσης του κοινού ή στο ιδιωτικό απόρρητο. Τις περισσότερες φορές τίθεται και το ερώτημα **του βαθμού της συγκεκριμένης προσβολής** και αν αυτός τελικά είναι ανάλογος προς το προστατευτέο in concreto δημόσιο συμφέρον της προστασίας του κοινού ή αν είναι επαχθέστερη η προσβολή (ΑΠ 854/2002).

Εδώ θα μπορούσε να παρατεθεί και η συγκεκριμένη χαρακτηριστική απόφαση του ΣΤΕ (τμ. Δ') 3595/2002 (Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Ελευθερία του τύπου) (Τριανταφυλλόπουλος – Κορκολής) που σχετίζεται με

---

¹⁹ Βλ. Κώστας Μαυριάς, ό.π. σελ. 167

²⁰ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, ό.π. σελ. 616

το ιδιωτικό απόρρητο αλλά και τη συλλογή προσωπικών δεδομένων που αποτελούν έκφανση του ιδιωτικού απορρήτου. Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων επέβαλε βάσει του ν. 2672/1997 κυρώσεις σε ανώνυμη εταιρεία, ιδιοκτήτρια ιδιωτικού σταθμού, για τον λόγο ότι παρείχε ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα από την ερωτική ζωή του τραγουδιστή. Οι ισχυρισμοί της αιτούσας εταιρείας α.ε. στην συγκεκριμένη περίπτωση απορρίφθηκαν από το ΣτΕ καθώς η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του συγκεκριμένου προσώπου δεν εμπίπτει σε καμία από τις περιπτώσεις του νόμου 2672/1997, όπου η επεξεργασία κρίνεται επιτρεπτή.

B. Η ΑΠΕΙΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Η Κρατική εξουσία όπως άλλωστε έχουμε προαναφέρει , μπορεί να προσβάλει το ιδιωτικό απόρρητο με διάφορους τρόπους και κυρίως με το να εισβάλλει στο οικιακό άσυλο, με το να παραβιάζει το απόρρητο των ανταποκρίσεων, με το να τηρούν αρχεία.

Για τα δύο πρώτα τα Συντάγματα παρέχουν αρκετές εγγυήσεις, αλλά επίσης υπαγορεύουν και στον κοινό νομοθέτη να θεσπίσει με νομοθετικές διατάξεις εγγυήσεις για την προστασία τους. Όμως όσον αφορά τα αρχεία που τηρούν οι κρατικές αρχές δεν έχουμε κατοχυρωμένες εγγυήσεις του ιδιωτικού απορρήτου.

Γ. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΠΕΙΛΗ

Ο συσχετισμός πληροφοριών από διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής του ατόμου ως καταναλωτή, εργαζομένου, ασφαλισμένου, η χρήση και δημοσιοποίησή τους, διαταράσσουν την ηρεμία του ατόμου και παραβιάζουν την εύλογη επιθυμία του να διαχειρίζεται και να χρησιμοποιεί κατά βούληση τα προσωπικά του στοιχεία.

Όμως εξίσου απειλητική είναι και η συλλογή και αξιοποίηση προσωπικών πληροφοριών για ένα άτομο που αφορούν τη παρελθοντική του δράση. Τα γεγονότα αυτά που μπορεί να αφορούν σε αρνητικά γεγονότα (π.χ. παράνομες πράξεις που έχουν παραγραφεί, έκτιση ποινής για ποινικά αδικήματα, καταδικαστικές αποφάσεις για χρέη που τελικά εξοφλήθηκαν κλπ.), γίνονται αντικείμενο αρχειοθέτησης και ηλεκτρονικής επεξεργασίας και διατηρούνται σε τράπεζες πληροφοριών. Έτσι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να ανασυρθούν σε οποιαδήποτε στιγμή του βίου του ατόμου και να αποτελέσουν πρόσκομμα στην προσπάθειά του να αναπτύξει την προσωπικότητά του. Έτσι το άτομο εγκλωβίζεται σε μια εικόνα του παρελθόντος, από την οποία ενδέχεται να επιθυμεί να απομακρυνθεί και η οποία, όμως, ακόμα τον καταδυναστεύει, στερώντας του κάθε αυθορμητισμό.

Ειδικά όταν τα αρχεία προσωπικών δεδομένων συλλέγονται για τις ανάγκες δημοσιογραφικής έρευνας, αποτελούν δηλαδή σύνθεση διάσπαρτων πληροφοριών από ποικίλες χρονικές στιγμές κατά την υποκειμενική κρίση του συλλέκτη τους, οδηγούν συχνά σε μια παραπλανητική συνολική εικόνα του ατόμου, η οποία λόγω της δύναμης των ΜΜΕ υποβάλλεται στο κοινό και προσδιορίζει την κοινωνική του εικόνα²¹.

Ακόμα λόγω της ανάγκης προληπτικής πάταξης της εγκληματικότητας μπορούν να συγκεντρωθούν προσωπικά δεδομένα ενός ατόμου, τα οποία βάσει προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών να θεωρούνται χαρακτηριστικά μιας αποκλίνουσας κοινωνικής συμπεριφοράς, με αποτέλεσμα ο φορέας αυτών των χαρακτηριστικών να παρακολουθείται εν αγνοία του και ενδεχομένως χωρίς να έχει εκδηλώσει παραβατική

---

²¹Βλ. Παν. Μαντζουφάς, Συνταγματική προστασία των δικαιωμάτων στην κοινωνία της διακινδύνευσης, σελ. 236

συμπεριφορά στο παρελθόν. Να παρακολουθείται, δηλαδή, για μόνο το λόγο τυχόν εκδήλωσης αυτής της συμπεριφοράς στο μέλλον.

Έτσι κάθε πτυχή της ιδιωτικής του ζωής καθώς και της κοινωνικής του καταγράφονται και υπόκεινται σε επεξεργασία με τρόπο ώστε να καταπατάται η ανωνυμία και στο όνομα ενός είδους **διαφάνειας** να καταλύονται τα όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού χώρου. Ουσιαστικά, δηλαδή, έχουμε μια εκτενή συμπίεση του ιδιωτικού χώρου του ατόμου, ο οποίος δεν ορίζεται μόνο ως το άσυλο της κατοικίας, αλλά, ως "ιδιωτικός βίος στην κοινωνική του διάσταση, που ενώ δεν περιορίζεται στο χώρο, αξιώνει να μην καθίσταται διαπερατός, αλλά να διατηρεί ορισμένες πλευρές απροσπέλαστες σε τρίτους"²².

Αρκετά σοβαρά προβλήματα όμως δημιουργούνται και με τη δραστηριότητα του ατόμου στον κυβερνοχώρο. Πολλές φορές και εν όψει διαδικτυακών συναλλαγών ο χρησιμοποιών το διαδίκτυο αναγκάζεται να εισάγει προσωπικές του πληροφορίες και προσωπικά δεδομένα. Ωστόσο αξιώνει αυτά τα στοιχεία να μείνουν εμπιστευτικά και να μην έχει οποιοσδήποτε πρόσβαση σ' αυτά, κάτι που συμβαίνει πολύ συχνά. Μάλιστα τα περισσότερα προβλήματα δεν ανακύπτουν από τη συλλογή και μόνο αυτών των στοιχείων, αλλά πολύ περισσότερο από την αποσπασματική συλλογή κάποιων από αυτά και την παράνομη συσχέτισή τους.

Έτσι, λοιπόν, γίνεται αντιληπτό πως πρέπει να προστατευτούμε όλοι από αυτές τις σύγχρονες απειλές της ιδιωτικής μας ζωής. Ενώ μέχρι σήμερα η συνταγματική θεωρία είχε επεξεργαστεί κάποιες βασικές αρχές και προϋποθέσεις, η ικανοποίηση των οποίων εξασφάλιζε κάποιο προστατευτικό αποτέλεσμα- για παράδειγμα το άρθρο 19 Σ που κατοχυρώνει το απόρρητο των επικοινωνιών, η προστασία του ασύλου της κατοικίας με το άρθρο 9 Σ και η δυνατότητα ερευνών εντός αυτού μόνο

---

²² Βλ. Παν. Μαντζουφάς, ό.π. σελ. 239

παρουσία δικαστικών αρχών- οι αρχές αυτές και τα συναφή δικαιώματα που τους έχουν χορηγηθεί, δεν επαρκούν ώστε να υψωθούν έναντι των σύγχρονων απειλών και διακινδυνεύσεων.

Η αποχή του κράτους είναι κάτι παραπάνω από εμφανής και μόνο μια συστηματική νομοθετική και διοικητική παρέμβαση θα ήταν ικανή να αποτρέψει τους κάθε επίδοξους και ανεξέλεγκτους εισβολείς στον ιδιωτικό χώρο. Και βέβαια όπως λέει και ο Μαντζουφάς αλλά και το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο: 'η νομοθετική εξουσία δε θα πρέπει να δημιουργήσει μόνο ένα αμυντικό δικαίωμα, αλλά καλείται να επινοήσει διαδικασίες, οργανωτικά μέτρα, επιμέρους αρχές, να πραγματοποιήσει σταθμίσεις εννόμων αγαθών, να διατηρήσει ισορροπίες μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων και δημόσιων πολιτικών και, τελικά, να ικανοποιήσει ένα προστατευτικό σκοπό, περισσότερο σύγχρονο και απαιτητικό απ' ότι μέχρι σήμερα'.

Δ. ΚΑΜΕΡΕΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

Πρόκειται για ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τις τελευταίες δεκαετίες τα δικαστήρια, οι δημοσιογράφοι, αλλά και οι απλοί πολίτες που βομβαρδίζονται με σκηνές τραβηγμένες εν αγνοία των πρωταγωνιστών τους.

Στην ελληνική έννομη τάξη ο ιδιωτικός βίος προστατεύεται αυστηρά από την κρατική αυθαιρεσία, όπως θα δούμε και παρακάτω. Ύστερα από χρόνια κρατικού αυταρχισμού ήταν επόμενο και στο θεσμικό επίπεδο να αποτυπωθεί με ευαισθησία η προστασία των βασικών ατομικών δικαιωμάτων. Έτσι, όσο κι αν κάποιος θα το ήθελε, είναι γνωστό ότι δε μπορεί να μπει στο σπίτι μας η αστυνομία όποτε το θελήσει, δε μπορεί να υποκλέψει η ΕΥΠ (ή άλλη υπηρεσία ασφαλείας) τα τηλεφωνήματα, τις επιστολές ή τα e-mail μας, δε μπορεί να βιντεοσκοπεί τις σχέσεις μας κλπ.

Οι νόμοι για την απαγόρευση των παρακολουθήσεων του βίου μας είναι σαφείς και, στην περίπτωση που οι αρχές κρίνουν ότι υπάρχουν σοβαρότατοι λόγοι για να παραβιαστεί η ιδιωτική μας σφαίρα από τα εντεταλμένα όργανα, πρέπει να υπάρχει μια σειρά εγγυήσεων. Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνούμε και τον νόμο 2225/94 για τις υποκλοπές.

Τα τελευταία χρόνια με τη διάδοση της τεχνολογίας και της εκτενούς χρήσης των καμερών, βλέπουμε να κατακλύζουν τη ζωή μας και να βρίσκονται παντού. Οι δημοσιογράφοι δε διστάζουν να χρησιμοποιήσουν κρυφές κάμερες ώστε να αποδείξουν τα λεγόμενά τους, πολλές φορές μάλιστα με την στήριξη ίσως και απαίτηση των πολιτών, αφού ως γνωστόν "μια εικόνα ισοδυναμεί με χίλιες λέξεις". Οι απλοί πολίτες επίσης, όταν πρέπει να αποδείξουν κάποια λεγόμενά τους στο δικαστήριο ή απλά για να διασκεδάσουν, στέλνοντας "πικάντικα" δεδομένα ο ένας στον άλλο ή πολλές φορές ανεβάζοντάς τα στο διαδίκτυο. Και βέβαια ας μην ξεχνάμε τις κάμερες στους δρόμους που παλαιότερα ρύθμιζαν μόνο την κυκλοφορία, ωστόσο τώρα χρησιμοποιούνται και για την προληπτική καταστολή εγκλημάτων. Για τις οποίες μάλιστα κάμερες έγινε μια πολύ μεγάλη συζήτηση τον τελευταίο καιρό σχετικά με τις διαμαρτυρίες της Αρχής Προσωπικών Δεδομένων στο πως χειρίζονται τις πληροφορίες που συλλέγουν οι αστυνομικές αρχές.

Ακόμη ας μην ξεχνάμε τα νέου τύπου τηλεοπτικά παιχνίδια – reality shows, όπου παίχτες συγκατατίθενται στο να μένουν εσώκλειστοι σε κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο και να παρακολουθείται η ιδιωτική τους ζωή εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο. Αρχικά η ελληνική κοινωνία όπως και οι αλλοδαπές κοινωνίες είχε συγκλονιστεί από το γεγονός και το ζήτημα απασχόλησε έντονα εκτός από ψυχολόγους και κοινωνιολόγους και τους νομικούς κύκλους, γιατί εγείρονταν σοβαρά θέματα σχετικά με τα ατομικά δικαιώματα και την τυχόν παραβίασή τους. Τέτοιου είδους παιχνίδια έχουν την ικανότητα να εξοικειώνουν το άτομο με την παρακολούθηση της

ιδιωτικής του ζωής καθώς και με τις κάμερες που ξεφυτρώνουν σε κάθε βήμα τους, με αποτέλεσμα να μειώνονται οι αντιρρήσεις και οι προβληματισμοί σχετικά με το κεφαλαιώδες αυτό ζήτημα. Την εποχή που έκαναν την πρώτη τους εμφάνιση ωστόσο αυτά τα προγράμματα, μια ομάδα γονέων, ανησυχώντας για τη βλαβερή επιρροή αυτών των προγραμμάτων στα παιδιά τους, αποφάσισαν να ζητήσουν δικαστική προστασία, με αποτέλεσμα να έχουμε και δικαστικές αποφάσεις σχετικά με το θέμα όπως αυτή του ΜΠΡ Αθηνών 4701/2002 που εξασφάλισαν κάποιου είδους προστασία και επέβαλαν μέτρα στον ιδιωτικό σταθμό που πρόβαλε το επίμαχο πρόγραμμα.

Η αλήθεια είναι πως το πρόβλημα στην Ελλάδα δεν έχει αντιμετωπιστεί. Όπως επίσης αλήθεια είναι ότι δεν έχει οξυνθεί όλη αυτή η κατάσταση στο βαθμό που έχει οξυνθεί σε άλλες χώρες της Δύσης, και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, όπου τοποθετούνται κρυφές κάμερες ακόμα και στις τουαλέτες των σχολείων με τη δικαιολόγηση της προληπτικής αντιμετώπισης του καπνίσματος. Στη χώρα μας κάποιου είδους ώθηση στο γεγονός αυτό δίνει και η νομοθεσία που δεν τιμωρεί κάποιες φορές τη χρήση καμερών ώστε να εξυπηρετηθούν ανώτερα έννομα αγαθά, κάτι που σε πρώτη φάση ακούγεται σωστό, ωστόσο όπως στην περίπτωση του άρθρου 370^Α ΠΚ, λόγω της αόριστης διατύπωσης ιδιαίτερα του τελευταίου εδαφίου, αφήνει πολλά περιθώρια καταστρατηγήσεων.

Από την άλλη η νομολογία έχει αντιμετωπίσει πάρα πολλές περιπτώσεις με το συγκεκριμένο αντικείμενο, όπως για παράδειγμα η απόφαση υπ' αριθμόν 3922/2005 του ΣτΕ, με την οποία το Γ' τμήμα αποφάνθηκε στην υπόθεση Τριανταφυλλόπουλου – Ράππου ότι η χρήση κρυφής κάμερας στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή είναι αντίθετη με τις συνταγματικές αρχές και ότι δεν υπάρχει και κάποιος λόγος εξαίρεσης από την υπόλοιπη νομοθεσία. Επίσης ο Άρειος Πάγος έκρινε με τις αποφάσεις του 1/2001 και 1317/2001, στην μεν πρώτη ότι "η απονομή της δικαιοσύνης δεν πρέπει να

γίνεται έναντι οποιουδήποτε τιμήματος'' και επομένως δε νομιμοποιούνται τα αθέμιτα μέσα (υποκλοπές, παγιδεύσεις κλπ.), και στη δεύτερη ότι έπραξε ορθώς ο ιερέας που βιντεοσκόπησε τους καταμετρητές χρημάτων και των τιμαλφών, οι οποίοι έκλεβαν το ''ιερό προσκύνημα της Αγίας Παρασκευής Τεμπών ''.

VI. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΕΣ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

Το δικαίωμα κάθε προσώπου να γίνεται σεβαστή η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή, εκτός από τις συνταγματικές διατάξεις, κατοχυρώνεται και στο άρθρο 8 παρ. 1 ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ έχει αναπτύξει αξιολογη νομολογία ιδίως σε θέματα σεξουαλικής ελευθερίας και μη απέλασης αλλοδαπών που διατηρούν οικογενειακούς δεσμούς με πρόσωπα που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος ενός συμβαλλόμενου κράτους.

Στο επίπεδο της κοινής νομοθεσίας το άρθρο 370^Α ΠΚ παρ.2 καθιστά αξιόποινη την αθέμιτη παρακολούθηση με ειδικά τεχνικά μέσα ή μαγνητοσκόπηση **μη δημόσιων πράξεων** τρίτων προσώπων, όπως και τη μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας, ακόμη κι αν ο δράστης είναι ένας εκ των συνομιλητών, χωρίς όμως τη συναίνεση του άλλου. Πάντως σύμφωνα με νομολογία του Αρείου Πάγου στην έννοια των μη δημόσιων πράξεων δεν περιλαμβάνονται όσες " ανεξάρτητα από τον τόπο και το χώρο που γίνονται, δεν ανάγονται στη σφαίρα της προσωπικής και ιδιωτικής ζωής" (των φερόμενων ως δραστών), "αλλά πραγματοποιούνται στα πλαίσια των ανατιθέμενων σ' αυτούς υπηρεσιακών καθηκόντων, η οποία υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο και κριτική". Έτσι κρίνει στην απόφαση ΑΠ 1317/2001 που αναφέραμε παραπάνω, αλλά και στην ΑΠ 874/2004, όπου δεν είναι αξιόποινη η μαγνητοσκόπηση ταμεία καταστήματος που εισπράττει και καταμετρεί χρηματικά ποσά πελατών του καταστήματος στο οποίο εργάζεται²³.

Επίσης, όσον αφορά το ζήτημα της μαγνητοφώνησης ιδιωτικής συνομιλίας, αυτή δεν είναι παράνομη και δεν παραβιάζει το 19 Σ, αν κατά τη διάρκεια της συνομιλίας δεν αναφέρονται οι συνομιλούντες σε θέματα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Κι έτσι δεν είναι κατ' αυτή την έννοια

---

²³ Βλ. Κ.Χ. Χρυσόγονος, ό.π. σελ. 253

αντισυνταγματικό το άρθρο 370^Α ΠΚ παρ. 2-3. Πάντως τα τελευταία χρόνια η νομολογία του Αρείου Πάγου προσανατολίζεται προς το ότι η αποτύπωση τηλεφωνικής συνδιάλεξης, χωρίς τη συναίνεση όλων των συμμετεχόντων σ' αυτή προσκρούει στα άρθρα 9 παρ. 1 εδ. Β' και 19 παρ. 1 εδ. Α' Συντ.

Επίσης προσπάθειες προστασίας έχουν γίνει, και σ' αυτό συμβάλλει πολύ και το άρθρο 19 Συντ. , για την απαγόρευση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου 9 Συντ. που κατοχυρώνει το ιδιωτικό απόρρητο. Ωστόσο στην πράξη έχει αποδειχθεί, όπως βλέπουμε από τους προβληματισμούς μεγάλου μέρους της θεωρίας, ότι το άρθρο αυτό καταλαμβάνει ένα πολύ ευρύ πεδίο και δημιουργεί προβλήματα, γιατί τελικά ίσως δε θα έπρεπε να περιλαμβάνει όλο το αποδεικτικό υλικό που συλλέχθηκε κατ' αυτό τον παράνομο καταρχήν τρόπο. Έτσι και η νομολογία του Αρείου Πάγου(π.χ. ΑΠ 42/2004) δέχτηκε ότι "ενόψει της θεμελιώδους συνταγματικής διάταξης του άρθρου 2 παρ. 1 και του γεγονότος ότι τα έννομα αγαθά της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας, τα οποία απολαύουν **απόλυτης συνταγματικής προστασίας** (άρθρο 5 παρ.2) τίθενται σε διακινδύνευση στην περίπτωση μη απόδειξης της αθωότητας του κατηγορουμένου, κάμπτεται ο κανόνας του άρθρου 19 παρ. 3 Συντ. της μη χρήσης παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων , όταν αυτά αποτελούν το μόνο προτεινόμενο αποδεικτικό μέσο του κατηγορουμένου προς στήριξη της αθωότητάς του, υπό τον περιορισμό πάντοτε της Αρχής της Αναλογικότητας..."²⁴

---

²⁴ ΑΠ 130/1996, ΑΠ 381/1987, ΑΠ 673/1983, ΑΠ 748/2000, ΕφΠειρ 876/1994

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αν και το ατομικό δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής αποτελεί έκφραση του δικαιώματος της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, ο Συντακτικός νομοθέτης το κατοχυρώνει αυτοτελώς σε ένα ξεχωριστό άρθρο, το άρθρο 9 του Συντάγματος. Θα μπορούσαν να υπάρξουν αντιρρήσεις ίσως για την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός ξεχωριστού και ιδιαίτερου άρθρου στο Συνταγματικό κείμενο από τη στιγμή που ο ιδιωτικός βίος φαίνεται πως προστατεύεται έμμεσα πλην σαφώς στο άρθρο 5 Συντ.

Ωστόσο η ρητή συνταγματική προστασία είναι πολύ σημαντική εκ του λόγου ότι έτσι προσδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα σ' αυτό το πολύ σημαντικό και πολυδιάστατο έννομο αγαθό. Ακόμη με αυτόν τον τρόπο ο Συντακτικός νομοθέτης δύναται να κάνει και κάτι άλλο: δύναται να δώσει ρητή εντολή τόσο στο δικαστή όσο και στο νομοθέτη, ώστε ο μὲν πρώτος να το ερμηνεύει με ευρύτητα και ο δε δεύτερος να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την προστασία του απορρήτου των ιδιωτών.

Επιπλέον παρά την ύπαρξη χωριστού άρθρου γεννάται στην καθημερινή ζωή μεγάλος αριθμός θεωρητικών και ερμηνευτικών ζητημάτων με τεράστια πρακτική σημασία. Για το λόγο αυτό κρίνεται ιδιαίτερα δόκιμη η επιλογή του συντακτικού νομοθέτη για ιδιαίτερη κατοχύρωση και πρόβλεψη σε εξειδικευμένο άρθρο. Αυτό μάλιστα σε τέτοια βαθμό που οδηγεί και σε μία άλλη σημαντική θέση: υποστηρίζεται με πολύ πειστικά επιχειρήματα ότι υπάρχει ανάγκη ακόμα μεγαλύτερης εξειδίκευσης.

Κάτι τέτοιο φαντάζει υπερβολικό στο χώρο του συνταγματικού κειμένου που πρέπει να χαρακτηρίζεται από γενικότητα και συντομία. Παρόλα αυτά η ιδιαίτερη αυτή περίπτωση δικαιολογεί απόλυτα την παρέκβαση από τα βασικά αυτά αιτήματα καθώς αναφέρεται σε αγαθά που στη σύγχρονη

εποχή κινδυνεύουν έντονα. Αρκεί κανείς να σκεφτεί το θέμα της τρομοκρατίας και τις διαστάσεις που έχει ήδη λάβει αλλά και ενδεχομένως μελλοντικά να αποκτήσει: ο φόβος του «μεγάλου αδερφού» από τα θεωρητικά δοκίμια και τις εφημερίδες τείνει να εγκατασταθεί στέρεα στην καθημερινή ζωή αναιρώντας αγώνες και εξελικτική πορεία δεκαετιών αν όχι αιώνων. Η νομική επιστήμη μέσα κυρίως από την ερμηνεία των ιεραρχικά ανώτερων πηγών δικαίου έχει την ιερή αποστολή να προστατεύσει το κεκτημένο πλέον της ιδιωτικής ζωής και παράλληλα να το εξελίξει ούτως ώστε να επιβιώσει στο διηνεκές.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, το ατομικό δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο Σ9§1εδ.β', αποτελεί βασική παράμετρο του γενικότερου ιδιωτικού βίου και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας όπως αυτή κατοχυρώνεται στο Σ5. το συγκεκριμένο ατομικό δικαίωμα γνωρίζει έντονες επιθέσεις στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφόρησης και της τεχνολογίας που συχνά εισβάλλει στην προσωπική ζωή. Έχουν γίνει προσπάθειες αντιμετώπισης του ζητήματος είτε διαμέσου της συνταγματικής οδού, τόσο με την συστηματική ερμηνεία των ήδη υπάρχοντων άρθρων όσο και με τη θέσπιση νέων (π.χ. 9^Α), είτε με δραστηριοποίηση του κοινού νομοθέτη. Οι θεωρητικές διχογνωμίες είναι πολυάριθμες και μπορεί κανείς να προβλέψει με σχετική βεβαιότητα ότι μελλοντικά θα πολλαπλασιαστούν σε ένα θέμα με δεοντολογικές, ηθικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και άμεσα πρακτικές προεκτάσεις.

SUMMARY

Private and family life, the human right protected by the 9th article of the greek constitution, is a basic part of privacy and free development of personality as guaranteed in the 5th article of the constitution. This human right is frequently attacked in the era of information and technology that from time to time invades in private life. The matter is being dealt with via the constitutional law, by interpreting the already existing articles or by creating new ones, and laws voted by the parliament. Theoretical disputes are already numerous and we can predict that in the future they multiply even more, as a result of the ethical, moral, social, cultural and directly related to every day life aspects of the right to privacy.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ν. Αλιβιζάτος, Ο Αβέβαιος Εκσυγχρονισμός Και Η Θολή Συνταγματική Αναθεώρηση, Εκδόσεις Πόλις, 2001
2. Ε. Β. Βενιζέλος, Πρακτικά Θέματα Συνταγματικού Δικαίου Και Συνταγματικών Ελευθεριών, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993
3. Π.Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α'. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005
4. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Γενική Συνταγματική Θεωρία, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου Τόμος Α', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2004
5. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου Τόμος Γ', Τεύχος Ι-ΙΙΙ, β' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2008
6. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου Τόμος Γ', Τεύχος ΙV-επόμενα
7. Γ.Β. Καμίνης, Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα Και Συνταγματική Κατοχύρωση Των Ατομικών Δικαιωμάτων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1998
8. Γ.Β. Καμίνης, Το Πρόβλημα Των Παράνομων Αποδεικτικών Μέσων, Τιμητικός Τόμος Ι. Μανωλεδάκη, 2005
9. Αριστόβουλος Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα, Α' Ατομικές Ελευθερίες, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1982
10. Π.Γ. Μαντζουφάς, Συνταγματική Προστασία Των Δικαιωμάτων Στην Κοινωνία Της Διακινδύνευσης, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα Θεσσαλονίκη 2006
11. Κώστας Μαυριάς, Το Συνταγματικό Δικαίωμα Του Ιδιωτικού Βίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1982

- 12.Ε. Ρούκουνας, Διεθνής Προστασία Των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1995
- 13.Ν.Ν. Σαρίπολος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', 1927
- 14.Ι. Ηλιοπούλου Στράγγα, Χρήση Παρανόμως Κτηθέντων Αποδεικτικών Μέσων Και Δικαίωμα Υπεράσπισης Του Κατηγορουμένου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003
- 15.Κώστας Χ. Χρυσόγονος. Ατομικά Και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- αποφ. 174/1972 Πρωτ. Βέροιας (Σύζυγος-μάρτυς του Ιεχωβά)
- ΣτΕ 3545/2002, ΝοΒ 2003, 348
- ΣτΕ ΠΕ 1381/1981 (ΤοΣ1981 σελ.740)
- ΣτΕ (τμ. Δ') 3595/2002 (Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα – Ελευθερία του τύπου) (Τριανταφυλλόπουλος – Κορκολής)
- ΣτΕ (τμ. Γ') 3922/2005 (υπόθεση Τριανταφυλλόπουλου – Ράππου)
- ΑΠ 1/2001 (μη χρησιμοποίηση αθέμιτων μέσων-υποκλοπές, παγιδεύσεις κλπ.)
- ΑΠ 1317/2001, παγκάρι Αγίας Παρασκευής Τεμπών .
- ΑΠ 874/2004, καταμέτρηση χρημάτων από ταμία.
- ΑΠ 42/2004, λήψη υπόψη αποδεικτικών μέσων παράνομα αποκτηθέντων, όταν αποτελούν το μόνο μέσο απόδειξης της αθωότητας κατηγορουμένου.
- ΑΠ 130/1996, ακαταλληλότητα αναιρεσίβλητης να ασκήσει την επιμέλεια των τέκνων (όχι δεκτά στην πολιτική δίκη παρανόμως αποκτηθέντα αποδεικτικά μέσα)
- ΑΠ 381/1987, υπόνοιες παραβίασεως συζυγικής πίστεως και παρακολούθηση από ιδιωτικό ντετέκτιβ
- ΑΠ 673/1983, αγωγή διατροφής (δυνατότητα μαγνητοφώνησης άπιστης συζύγου)
- ΑΠ 748/2000, ο αναιρετικός έλεγχος περί μη λήψεως υπόψη αποδεικτικού μέσου, δεν ιδρύεται, όταν αυτό δεν επιτρέπεται, σύμφωνα με το νόμο.
- ΑΠ 854/2002, καθηγητής πρύτανης ΕΜΠ (πότε είναι επιτρεπτή η δια του τύπου δημοσίευση γεγονότων του ιδιωτικού και οικογενειακού τύπου)
- Εφ. Πειραιά 876/1994, μαγνητοφώνηση συζύγου

- ΣΤΕ (ΟΛΟΜ) 856/2002, απόρριψη αιτήματος αλλοδαπού παντρεμένου με Ελληνίδα για διαγραφή του από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών – προστασία της οικογενειακής ζωής
- ΔΕΚ 0117/2001, Β. κατά National Health Service Pensions Agency and Secretary of State for Health (αποκλεισμός τρανσεξουαλικού συντρόφου από το πλεονέκτημα συντάξεως χηρείας, το οποίο περιορίζεται στον επιζώντα σύντροφο)
- ΣΤΕ 867/1988, οικογένεια στρατιωτικών και προηγούμενη διοικητική άδεια για σύναψη γάμου
- ΜΠΡ Αθηνών 4701/2002, υπόθεση Big Brother
- ΑΠ 1709/1995, σύζυγος πείθει ιδιωτικό ντετέκτιβ να παγιδεύσουν την τηλεφωνική συσκευή του συζύγου της ώστε να χρησιμοποιήσει τα αποδεικτικά μέσα σε εναντίον του δίκη.